DAUGAI

Tomas Ivanauskas

Žvalgomieji tyrimai Dauguose

Pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose Daugų miestelio vardas minimas XIII–XIV a. Remiantis istoriniais duomenimis, pro Daugus į Trakus ir Vilnių žygiuodavo kryžiuočiai, todėl jų karo kelių į Lietuvą aprašymuose 1384 m. yra minima gyvenvietė *Dowge*. Manoma, kad XIV–XV a. Daugai buvo įtvirtintas Lietuvos kunigaikščių medžioklės dvaras. Valdant LDK didžiajam kunigaikščiui Vytautui, Dauguose galėjo būti pastatyta ir pirmoji bažnyčia, suformuotas valsčiaus centras. Remiantis istoriniais šaltiniais, Dauguose 1393 m. galėjo būti pastatyta pirmoji medinė bažnyčia. Šiuo metu miestelyje esanti bažnyčia statyta 1862 m. 1503 m. Daugai įvardyti miestu. XVIII a. pradžioje po karų, bado ir maro čia visai neliko gyventojų, miestas prarado buvusią svarbą. 1742 m. jam buvo suteikta turgaus privilegija, o 1792 m. Daugams buvo suteiktos Magdeburgo teisės ir herbas. Minima, kad 1906 ir 1925 m. Dauguose buvo dideli gaisrai.

2013 m. gegužės 28 d. – birželio 7 d. Daugų miestelio istorinės dalies (UK 17077) teritorijoje buvo vykdomi žvalgomieji archeologiniai tyrimai tiesiamų inžinerinių tinklų vietoje. Tinklai buvo suprojektuoti tiesti uždaru būdu po esamomis gatvių dangomis. Tyrimai atlikti prastūmimo technikos duobių vietose gatvėse ir nuotekų siurblinių vietose žaliose zonose. Iš viso ištirti 42 šurfai – bendras 43,4 m^2 plotas. Vytauto gatvėje iškasta 13 šurfų (1–3, 16–19, 21–26), Vilniaus gatvėje – 9 (4–7, 9–13), Savanorių gatvėje – 8 (20, 27–30, 36–38), Maironio gatvėje – 4 (31–34), Dzūkų gatvėje – 1 (40), Laisvės gatvėje – 1 (41), S. Neries gatvėje – 1 (42). Žaliose zonose ištirti 5 šurfai: palei Vilniaus gatvę projektuotos siurblinės vietoje (8), palei Vytauto gatvę (14, 15) inžinerinių tinklų vietoje, Maironio gatvėje (35) ir palei Savanorių gatvę (39) projektuotų siurblinių vietoje. Šurfai buvo išdėstyti 30–60 m atstumu vienas nuo kito.

Vytauto, S. Neries ir Laisvės gatvėse iškart po asfalto danga aptiktas XX a. I pusės neskaldytų akmenų grindinys (1 pav.). Toks grindinys aptiktas ir Maironio bei Savanorių gatvėse (į PR iki Daugų bažnyčios). **Vytauto gatvėje** aptiktas neintensyvus ir permaišytas iki 80 cm storio kultūrinis sluoksnis (2 pav.) su pavieniais XVI–XX a. radiniais (38 vienetai). Įžemis – rudas molis arba pilkas šlynas pasiektas 0,4–1,7 m gylyje. **Vilniaus gatvėje** fiksuotas 20–80 cm storio neintensyvus ir perkastas kultūrinis sluoksnis. Įžemis – rudas molis arba pilkas šlynas pasiektas 0,35–1,2 m gylyje. Aptikta pavienių XVI–XX a. radinių (24 vienetai).

1 pav. Šurfas 4. Fiksuotas XX a. akmenų grindinys T. Ivanausko nuotr.

Fig. 1 Test pit 4. 20th century stone pavement

Savanorių gatvėje įžemis – rudas molis arba rusvas smėlis pasiektas 0,5–1,1 m gylyje. Šurfe 27 fiksuotas 60 cm storio kultūrinis sluoksnis su negausiais XIX–XX a. radiniais (10 vienetų). **Maironio gatvėje** įžemis – rudas molis fiksuotas 40–85 cm gylyje. Šurfe 31 aptikta 1,4 m gylio duobė su XVIII–XX a. radiniais (14 vienetų). **Dzūkų gatvėje** įžemis – šlynas fiksuotas 1,1 m gylyje, aptiktas vienas XIX–XX a. plokštinio koklio fragmentas. **Laisvės gatvėje** aptiktas neintensyvus 1,5 m storio kultūrinis sluoksnis su XIX–XX a. radiniais (2 vienetai). Įžemis – rudas molis atidengtas 1,5 m gylyje. **S. Neries gatvėje** fiksuotas iki 1 m storio žemės sluoksnis be archeologinių radinių, įžemis – šviesus pilkas / rusvas molis fiksuotas 1 m gylyje.

2 pav. Šurfas 3 iš V. T. Ivanausko nuotr.
Fig. 2 Test pit 3 from the W.

Iš viso aptikti 89 radiniai. Ankstyviausių, XVI–XVIII a. radinių grupę sudaro juodos keramikos, įvairių indų (puodų, puodynių, dubenėlių ir pan.) šukės, išdegtos redukcinėje aplinkoje, liesintos smulkintu granitu (3 pav.). Jie sudaro 16,02 % bendro aptiktų radinių kiekio. Taip pat rasti 3 vienetai patina pasidengusių XVII–XVIII a. stiklinių butelių fragmentų, sudarantys 2,67 % bendro radinių kiekio. Iš viso buvo aptiktas 21 radinys, datuojamas XVI–XVIII a. – 18,69 %. Likusieji radiniai datuojami XIX–XX a. ir jie sudaro 81,31 % bendro jų kiekio. Tai oksidacinėje aplinkoje išdegta glazūruota ir neglazūruota buitinė keramika, porcelianinių ir fajansinių indų, stiklinių butelių, plokščiųjų koklių, langų stiklo fragmentai bei 2 metalinės vinys.

3 pav. Radinių pavyzdžiai:
1 – puodo fragmentas;
2 – puodo fragmentas;
3 – puodo briaunos fragmentas;
4 – dubenėlio briaunos fragmentas;
5 – dubenėlio / lėkštės briaunos fragmentas; 6 – du dubens briaunos fragmentai;
7 – puodo fragmentas.
T. Ivanausko nuotr.

Fig. 3. Examples of archaeological finds:
1 – pot fragment, 2 – pot fragment, 3 – pot edge fragment, 4 – bowl edge fragment, 5 – bowl/plate edge fragment, 6 – two bowl edge fragments, 7 – pot fragment.

Apibendrinant tyrimų rezultatus, galima teigti, kad Daugų miestelio centrinėje dalyje yra susiformavęs neintensyvus nuo 60 cm iki 1,5 m storio XVI–XX a. kultūrinis sluoksnis. Ateityje tikslinga atlikti detalesnius žvalgomuosius tyrimus, nustatyti kultūrinio sluoksnio paplitimo teritoriją.

The Field evaluations in Daugai

In 2013 May 28 – June 7 archaeological investigations were carried out within historical town center of Daugai territory. Test pits were excavated in Vytauto (13 test pits), Vilniaus (9 test pits), Savanorių (8 test pits), Maironio (4 test pits), Dzūkų (1 test pit), Laisvės (1 test pit) and S. Neries streets (1 test pit). 5 test pits were excavated in the fields near the Vytauto (2 test pits), Vilniaus (1 test pit), Maironio (1 test pit) and Savanorių streets (1 test pit). During the excavations in all 42 test pits (a total of 43,4 m^2) were excavated.

In the Vytauto, S. Neries, Laisvės and some parts of Maironio and Savanorių streets immediately after the asphalt surface stone paving was detected (Fig. 1). It dates back 20th century. In Vytauto street not intence cultural layer up to 80 cm thick with 16th–20th centuries findings was discovered (Fig. 2). In Vilniaus street not intence cultural layer of 20–80 cm thick with 16th – 20th was detected. In Maironio, Savanorių, Dzūkų and Laisvės streets several 18th – 20th centuries finds were discovered. During the archaeological investigations 89 archaeological finds (Fig. 3) were discovered: household pottery, stove tile and glass bottle fragments and 2 metal nails.

EIŠIŠKĖS

Diana Antropikaitė,
Rūta Kelpšaitė

Tyrimai Eišiškių miestelyje

2013 m. rudenį vykdyti detalieji archeologiniai tyrimai ir žvalgymai Eišiškių miestelio P dalyje, Gegužės 3-iosios, Kaštonų Malūno, Turgaus ir Vytauto gatvėse, Gegužės aikštėje. Tyrimai vyko numatomų vandens ir nuotekų tinklų įrengimo vietose.

Eišiškės pirmą kartą paminėtos 1384 m. XVI a. pradžioje miestelis turėjo būti dabartinio miesto branduolio vietoje. Jam formuojantis išsiskyrė dvi Eišiškių miestelio dalys: Š ir P. XVIII a. P dalyje minima keturkampė turgaus aikštė. Jos dešinėje buvęs didelis bažnyčios sklypas. Gyvenamieji pastatai statyti aplink aikštę ir keturiose gatvėse – Vilniaus, Rodūnės, Rimkūnų ir Naujojoje (dabartinė Gegužės 3-iosios gatvė). Dabartinės Vytauto ir Malūno gatvės V dalies aplinka nebuvo užstatyta iki pat XIX a. XX a. II pusėje senoji turgaus aikštės teritorija, jos viduryje pastačius naujus pastatus, buvo padalyta į dvi dalis. Kaip prekybos plotas palikta tik V senos aikštės dalis. Šią iš V pusės riboja dabartinė Turgaus gatvė. Aikštės R dalis išardžius grindinį paversta skveru. Ši dalis yra dabartinė Gegužės aikštė.

2013 m. miestelio P dalyje ištirtos 45 perkasos ir 22 tranšėjos, iš viso apie 480 m^2 plotas, bei žvalgytas apie 170 m^2 plotas. Perkasos buvo važiuojamosios gatvės ir šaligatvio dalyje, tranšėjos tirtos Gegužės 3-iosios, Kaštonų gatvių bei Gegužės aikštės gyvenamųjų namų sklypuose. Žvalgymai vykdyti Malūno gatvės V dalyje bei Vytauto gatvėje.